

*Projekt przygotowany przez
Województwo Podkarpackie*

Stanowisko nr 14 Konwentu Marszałków Województw RP

z dnia 2020 roku

**w sprawie zainicjowania zmian w przepisach dotyczących zakresu, form
i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach**

Od wielu lat polscy muzealnicy w oparciu o zdobyte doświadczenia wnioskuje o zmianę funkcjonujących przepisów w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach. Niezbędna jest więc konieczność zmiany aktualnych przepisów, wychodzących naprzeciw stosowanej praktyce i oczekiwaniom pracowników i osób kierujących muzeami.

W związku z powyższym Konwent Marszałków RP apeluje do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o zmianę przepisów dotyczących zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach, uwzględniającą doświadczenia i postulaty muzeów oraz dostosowującą je do obecnych uwarunkowań. W pracach tych należy uwzględnić konieczność zachowania spójności z innymi przepisami prawa w obszarze funkcjonowania jednostek sektora finansów publicznych tj. ustawą o finansach publicznych i ustawą o rachunkowości.

Stanowisko kieruje się do:

Pana Piotra Glińskiego – Wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Przewodniczący Komitetu ds. Pożytku Publicznego.

Uzasadnienie do stanowiska w sprawie zainicjowania zmian w przepisach dotyczących zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach.

Wnioskuje się o zmianę przepisów w zakresie:

1. Uwzględnienia specyfiki zabytków archeologicznych, które mają odmienny charakter niż inne kategorie muzealiów. Zabytki tego typu bowiem najczęściej nie posiadają cech typowych zabytków muzealnych, w związku z tym niemożliwe jest często określenie wytwórcy, czy też czasu i miejsca ich powstania. Powinno się więc wyłączyć tę grupę zabytków z przepisów, które mówią o wpisach w karcie ewidencyjnej, księdze inwentarzowej, księdze depozytów, a także o konieczności wyceny tej grupy zabytków. Jest to uzasadnione także tym, że najczęściej zabytków archeologicznych nie można traktować pojedynczo, ponieważ nie są one jednostkami, ale fragmentami jednostek (naczyni), niemożliwych ze względu na fragmentaryczność zachowania, do wyróżnienia, a zatem do wpisania osobno do księgi inwentarzowej. Głównym odniesieniem danych dla zabytków archeologicznych powinien być inwentarz polowy, szczegółowo ukazujący kategorie i inne parametry zabytków archeologicznych pozyskanych z badań danego stanowiska, z uwzględnieniem daty i ich szczegółowej lokalizacji oraz stratygrafii. Zabytki archeologiczne powinny być oznaczone znakiem określającym jednostkę (instytucję) nr stanowiska, rok badań i numerem z inwentarza polowego. Zmiana przepisów w ten sposób pozwoliłaby na pełne wykorzystanie danych związanych z eksponatami archeologicznymi do celów badawczych, wystawienniczych i edukacyjnych. Dodatkowo należy także znieść konieczność określenia wartości zabytków archeologicznych, ponieważ w ustawie o ochronie zabytków wskazano, iż zabytki archeologiczne nie podlegają obrotowi handlowemu. Ze względu na wspomnianą wyżej specyfikę tej grupy trudno jest oszacować ich cenę, a wobec tego odpowiedni akt prawny powinien wyłączać tę grupę zbiorów muzealnych z ogólnie obowiązujących przepisów ustawy o finansach publicznych, traktujących je jako środki trwałe. Ponadto zabytki archeologiczne powinny być przekazywane przez badacza stanowiska jednoetapowo, bezpośrednio do muzeów i innych miejsc gromadzenia, a nie najpierw w depozyt, gdyż powoduje to stratę czasu i powielanie dokumentacji.
2. W zakresie inwentaryzacji zabytków archeologicznych wszystkie instytucje (muzea, uniwersytety, PAN, składnice zbiorów archeologicznych itp.) co do wymogów inwentaryzacyjnych powinny być traktowane jednakowo. Obecne przepisy nakładają ten obowiązek jedynie na muzea. Brak jest przepisów, które nakładają taki obowiązek na składnice uniwersyteckie, czy też prowadzone przez PAN. Zdaniem środowiska archeologów zatrudnionych w muzeach pozostałe jednostki gromadzące materiały archeologiczne powinny prowadzić taką samą dokumentację inwentaryzacyjną. Tylko wtedy zbiory będą miały taką samą wartość naukową.
3. Ważną kwestią jest także interpretacja zapisów dotyczących komisyjnej kontroli zgodności wpisów dokumentacji ewidencyjnej ze stanem faktycznym zbiorów co 5 lat od daty zakończenia poprzedniej

- kontroli. Z uwagi na wielkość zbiorów (liczone są one nieraz dla pojedynczej instytucji w setkach tysięcy sztuk) i ich charakter wnioskuję się o zmianę obecnego zapisu, aby ww. kontrola mogła odbywać się co 7 lat z możliwością przedłużenia do 10 lat od daty zakończenia poprzedniej kontroli.
4. Istotnym problemem jest także czas na dokonanie wpisu muzealiów do księgi inwentaryzacyjnej, to jest 60 dni od dnia objęcia zabytku w posiadanie. W przypadku przejęcia obiektu lub grupy muzealiów liczącej po kilkaset sztuk, dotrzymanie tego terminu jest niemożliwe. Proponowanym rozwiązaniem w tej kwestii jest upoważnienie dla Organizatora instytucji na wydłużenie tego terminu.
 5. Trudnym do rozstrzygnięcia jest również konflikt przepisów dotyczących bilansu posiadanych muzealiów z dokumentacją księgową. Szczególnie jest to widoczne w przypadku utracenia muzealiów na skutek kradzieży lub zaginięcia. Przez 3 lata od zakończenia postępowania karnego prowadzonego przez Organy Ścigania nie jest możliwe skreślenie muzealiów z księgi inwentarzowej, natomiast fizycznie nieistniejący zbytek uszczupla wartość określoną w księgach finansowych, co wpływa na niezgodność faktycznej wartości z wartością księgową. Propozycją rozwiązania tego problemu może być wyrażenie zgody przez Organizatora, na wniosek dyrektora muzeum, po zasięgnięciu opinii Rady Muzeum na skreślenie tego typu muzealiów z księgi inwentarzowej.
 6. W zmieniającej się rzeczywistości, nowego rodzaju muzealiami stają się eksponaty cyfrowe, tzw. born digital. Są to obiekty, które powstały w świecie wirtualnym, nie posiadające swojego pierwowzoru w materialnej formie, są to np. filmy, zdjęcia, memy, posty na portalach społecznościowych, artykuły w prasie internetowej, grafiki, projekty architektoniczne i wiele, wiele innych. Obecne zapisy przedmiotowego Rozporządzenia, jak i ustawy o muzeach, nie regulują tej kwestii i ograniczają możliwość gromadzenia w muzeach obiektów tego typu. Przykładem może być np. ustawowy wymóg, że muzealium musi posiadać materialną formę. Obecnie muzea wpisują do inwentarza np. dysk, płytę CD, pendrive, na który nanoszony jest numer inwentarzowy (de facto ten nośnik staje się zabytkiem). Jednakże doskonale wiemy, że ich trwałość nie zapewnia gwarancji bezpieczeństwa danych. Po kilkunastu latach istnieje potrzeba przegrania zawartości na inny nośnik, przy równoczesnym wykreśleniu z inwentarza poprzedniego nośnika. Obecne procedury nie są w tej kwestii jasne i przejrzyste, co utrudnia, a w niektórych przypadkach wręcz uniemożliwia pozyskiwanie eksponatów cyfrowych.
 7. Kolejną kwestią jest sprawa przekazywania zabytków archeologicznych do muzeów, którą reguluje Ustawa z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art. 35.3 – 6:
 3. Miejsce przechowywania zabytków archeologicznych odkrytych, przypadkowo znalezionych albo pozyskanych w wyniku badań archeologicznych bądź poszukiwań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 12, określa wojewódzki konserwator zabytków, przekazując je, w drodze decyzji, w depozyt muzeum lub innej jednostce organizacyjnej, za jej zgodą.

6. Na wniosek dyrektora muzeum zabytki archeologiczne, będące w depozycie tego muzeum, mogą być przekazane na jego własność na podstawie decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Należy zmienić powyższe zapisy o przekazywaniu zabytków archeologicznych w pierwszej kolejności w depozyt, pozostawiając wyłącznie przekazanie zabytków do muzeów na własność. Zapobiegnie to podwójnej inwentaryzacji tych samych zabytków i mnożenia ksiąg inwentarzowych. Wymaga to jednak zmiany powyższej ustawy.